

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ZAFER ONUR BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/8025
Karar Tarihi : 20/12/2022

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE
Raportör : Olcay ÖZCAN
Başvurucu : Zafer ONUR
Vekili : Av. Ebru VARNALI ONUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, tedbir kararlarının uzun süredir devam etmesi, teyiz incelemesi sonunda makul bir gerekçeye yer verilmemesi, talep sonucunun aşılması, dava kısmen kabul ile sonuçlandığı hâlde lehe vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmemesi ve hatalı bilirkişi raporunun esas alınarak karar verilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/3/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun eşi olan T.M.O., başvuru aleyhine boşanma, maddi ve manevi tazminatın ödenmesi ile evlilik birliği içinde edinilmiş mallarının yarısının verilmesi talebiyle 7/4/2009 tarihinde Bursa 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava sırasında 12/10/2009 tarihinde 16 BPE ... plakalı araç üzerine, 28/4/2010 tarihinde de 16 RT ... plakalı araç üzerine ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

6. Mahkeme 12/10/2010 tarihinde tarafların boşanmasına ve T.M.O.nun katkı payına ilişkin davasının bu davadan ayrılmasına karar vermiştir. Karar, Yargıtay 2. Hukuk

Dairesince 28/12/2011 tarihinde onanmış, yapılan karar düzeltilme istemi de 2/4/2012 tarihinde reddedilmiştir. Kararın kesinleşmesinden sonra bu dosya üzerinden 16 BPE ... plakalı araç üzerinde konulan ihtiyati tedbir 17/6/2015 tarihinde, 16 RT ... plakalı araç üzerine konulan ihtiyati tedbir de 16/7/2020 tarihinde kaldırılmıştır.

7. Başvurucu, katkı payı alacağına tahsil istemiyle T.M.O. aleyhine 4/2/2013 tarihinde ayrı bir dava açmıştır. Bu dava ile boşanma davasından ayrılmasına karar verilen katkı payına ilişkin davalar 4/2/2013 tarihinde birleştirilmiş ve davaların boşanma davasından ayrılmasına karar verilen katkı payına ilişkin dava dosyası üzerinden devamına karar verilmiştir. Dava sırasında 16 RT ... ve 34 TZ ... plakalı araçlar üzerine 4/2/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

8. T.M.O. mal rejiminin tasfiyesine ilişkin talepleri hakkında 21/9/2010 tarihli dilekçe ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla dava değerini 30.000 TL olarak bildirmiş ve harcı yatırmıştır. T.M.O. 1/4/2013 tarihli dilekçe ile harcını yatırmak suretiyle katkı payı ve katılma alacağı olarak toplam 520.000 TL'nin, 10/11/2014 tarihli dilekçesinde ise 240.160 TL katkı payı, 142.790,21 TL (31.000 TL'si 34 TZ ... plakalı aracın hediye olması dolayısıyla bedelinin tamamı) katılma alacağına faiziyle birlikte tahsilini talep ettiğini açıklamıştır.

9. Başvurucu ise mal rejiminin tasfiyesi ile fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak toplam 28.000 TL alacak talebinde bulunmuş olup 16/10/2015 tarihli harcını yatırarak sunduğu dilekçe ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla talep miktarını 149.952,52 TL'ye çıkarmıştır.

10. Mahkeme 19/2/2016 tarihinde davaların kısmen kabulüne karar vermiştir.

11. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesi (Daire) 25/10/2016 tarihinde, katılma payının hangi hesaplama yöntemi ile belirlendiğinin tüm dosya kapsamından anlaşılmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkeme 6/4/2017 tarihinde davayı kısmen kabul etmiş, başvurusunun kefalet alacağı ve banka hesabı ile ilgili olarak boşanma davasından sonra gerçekleşen talebi hakkında Mahkemenin görevsizliğine, talep hâlinde dosyanın görevli ve yetkili nöbetçi Bursa Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

13. Başvurucu, icramın geri bırakılması amacıyla 2/5/2017 tarihinde 305.544,91 TL'lik banka teminat mektubu sunmuş; teminat mektubu 3/5/2017 tarihinde icra kasasına alınmıştır.

14. Yapılan temyiz talebi üzerine Daire 20/9/2017 tarihinde kararı bozmuştur.

15. Karar düzeltilme talebi Daire tarafından 18/12/2018 tarihinde reddedilmiştir.

16. Mahkeme bozma kararına uymuş ve yargılamaya devam etmiştir. T.M.O. 27/12/2019 tarihinde fazlaya ilişkin talep hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 22.500 TL katılma alacağına hüküm altına alınması talebiyle dava açmıştır. Bu dava 30/4/2020 tarihinde asıl dava dosyası ile birleştirilmiştir. Ayrıca başvuru 27/3/2022 tarihinde Yargıtay ilanı doğrultusunda artık değer üzerinden katılma alacağı için eksik kalan bakiye yönünden ek dava açmıştır. Bu dava 28/3/2022 tarihinde asıl dava dosyası ile birleştirilmiştir.

17. Yargılama sırasında Mahkeme, ihtiyati tedbir şerhi konulmasına karar verilen 16 RT ... plakalı araç üzerindeki tedbir şerhini 16/7/2020 tarihinde kaldırmıştır. Ayrıca yargılama sırasında başvurucuya ait 16 AJ ... plakalı araç üzerine de bireysel başvuru dosyası ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu ve tedbirin kaldırılması için Mahkeme tarafından 3/9/2020 tarihinde Trafik Tescil Şube Müdürlüğüne yazı yazıldığı anlaşılmıştır.

18. Başvurucunun 34 T7 ... plakalı araç üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılması talebi son olarak Mahkemece 12/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

19. Başvurucuya ait olan ve İstanbul ili Kadıköy ilçesi Osmaniye Mahallesi 626 ada 16 parselde bulunan taşınmazda bireysel başvuru dosyası ve ekleri ile UYAP'tan belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu ve tedbirin 28/5/2020 tarihinde kaldırıldığı görülmüştür.

20. Bireysel başvuru dosyası ile eklerinde yer verilen belgeler ile UYAP'tan yapılan incelemede başvurucunun banka hesaplarına tedbir konulup konulmadığına ilişkin bir tespit yapmak mümkün olmamıştır.

21. UYAP'tan yapılan inceleme neticesinde yargılamanın devam ettiği ve duruşmanın 7/3/2023 tarihine bırakıldığı anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. İlgili hukuk için bkz. *Hesna Funda Baltacı ve Baltacı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, §§ 23-39; *İbrahim Geçer*, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, §§ 17-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düştürüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Güher Ergun ve diğ.leri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Güher Ergun ve diğ.leri*, §§ 41, 45).

28. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 13 yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. İhtiyati Tedbir Kararları Yönünden

a. Başvuruçunun İddiaları

30. Başvuruçuyu; yargılama sürecinde teminat mektubu sunduğu hâlde taşınmazları, araçları ve ortak hesapları üzerindeki tedbir kararının on yıldır kaldırılmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

I. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

II. Esas Yönünden

32. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti *Hesna Funda Baltacı ve Baltacı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* başvurusunda incelemiş ve sonuca bağlamıştır.

33. Anayasa Mahkemesi, muhtemel bir alacağın güvence altına alınarak etkisizleşmesinin önüne geçilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması ve bu tedbirler kapsamında kamu makamlarının mülk üzerinde belirli bir süreyle hukuki tasarruflarda bulunulmasının sınırlandırılması bakımından geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanmasının mülk sahibine kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet de yüklememesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda hukuki ilişkinin diğer tarafının haklarını korumak için tedbir uygulayan kamu makamlarının

söz konusu tedbirin başvurusunun mülkiyet hakkına etkilerini de gözetmesi ve ölçsüz bir müdahaleye yol açmaması gerekmektedir (*Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.*, § 79).

34. Buna göre mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulanması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireye şahsi olarak aşırı bir külfet yüklenmediği takdirde ölçülü görülebilir. Diğer bir deyişle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin söz konusu olduğu durumlarda tedbiri uygulayan kamu makamlarının ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi durumda yani tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesi, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklenmiş olur (*Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.*, §§ 73-80).

35. Benzer nitelikteki somut olay bakımından da bu ilkelere ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Somut olayda başvurusunun banka teminat mektubu sunduğu görülmekle birlikte -yargılamanın sürdüğü ve yargılama sonunda kabul veya reddedilecek miktarların bu aşamada belirsiz olduğu dikkate alındığında- tedbirin elverişli ve gerekli olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bu nedenle tedbir süresinin uzunluğu bağlamında inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

36. Yargılama sırasında başvurucuya ait olan ve İstanbul İli Kadıköy ilçesi Osmaniye Mahallesi 626 ada 16 parselde bulunan taşınmaz ile başvurucuya ait 16 AJ ... plakalı araç üzerine belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu, taşınmaz üzerindeki tedbirin 28/5/2020 tarihinde, araç üzerindeki tedbirin de 3/9/2020 tarihinde kaldırıldığı anlaşılmıştır. Ancak hangi tarihte tedbir kararı verildiği belirlenemediğinden tedbir süresinin uzunluğunu değerlendirmek mümkün olmamıştır. Ayrıca başvurusu banka hesaplarına da tedbir konulduğunu ileri sürmüş ise de bireysel başvuru dosyasında ve eklerinde yer verilen belgeler ile UYAP'tan yapılan incelemede başvurusunun banka hesaplarına tedbir konulup konulmadığına ilişkin bir tespit yapılamamıştır.

37. Başvurucuya ait 16 RT ... ve 34 TZ ... plakalı araçlar üzerine 4/2/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur. 16 RT ... plakalı araç üzerindeki tedbir şerhi 7 yıl 5 ay 12 gün sonra 16/7/2020 tarihinde kaldırılmıştır. 34 TZ ... plakalı araç üzerindeki tedbir kararının ise dokuz yılı aşkın zamandır kaldırılmadığı ve tedbir kararının devam ettiği görülmüştür. Dolayısıyla tedbir sürceci bir bütün olarak ele alındığında söz konusu sürelerin makul olmadığı kuşkusuzdur. Bu durumda mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbirin başvurusuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu, temyiz itirazı yapmadığı hususlar hakkında değerlendirmeye yapılırken temyiz sebeplerinin incelendiğini gösteren makul bir gerçekçinin ortaya konulmadığını iddia etmiştir. Davanın karşı tarafının 6/11/2012 tarihli dilekçesinde talep

bulunmamasına rağmen aleyhine 223.551,36 TL'ye hükmedildiğini belirten başvuru, yargılama sonucunda dava kısmen kabul edildiği hâlde lehine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, üst düzey yönetici olarak sürekli çalıştığı ve yılda yirmi bir maaş aldığı, karşı tarafın ise sürekli çalışmadığı ve yüksek gelir elde etmediği dikkate alınmadan gelirleri eşit kabul eden bilirkişi raporuna göre karar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılama, gerekçeli karar, mahkemeye erişim, adil yargılama ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirilmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahrir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının yanında adil yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun bu başlık altındaki tüm iddialarının mülkiyet hakkı ve usul güvenceleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; *Güher Ergun ve diğerleri*, § 26).

42. Başvuruya konu edilen ihlal iddialarına ilişkin yargılama süreci devam etmektedir. Mahkeme kararındaki hangi hususların bozma kapsamı dışında kaldığını tespit etme görevi ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine ait değildir. Bu kapsamda yargılama sürecinin bir bütün olduğu ve tamamlanması gerektiği açıktır. Dolayısıyla başvuru devam eden yargılama süreci tamamlanmadan bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından ihlal iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

44. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

45. Makul sürede yargılama ve mülkiyet haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmüştür. Bununla birlikte ihlalin tespit edilmesinin başvuruca uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruca talebi dikkate alınarak toplamda net 50.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. a. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihtiyati tedbir kararları yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

b. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer ihlal iddiaları yönünden *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bursa 2. Aile Mahkemesine (E.2019/110) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.